

Názory na manželství a rodičovství

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2003</i>
Otázky:	<i>ov.6, ov.10</i>
Termín terénního šetření:	<i>6. – 13. 1. 2003</i>
Počet respondentů:	<i>1 086</i>
Reprezentativita:	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Výběr respondentů:	<i>kvótní výběr</i>
Zveřejněno dne:	<i>4. 2. 2003</i>
Kód tiskové informace:	<i>ov30204d</i>
Zpracovala:	<i>Adéla Seidlová</i>

Centrum pro výzkum veřejného mínění se ve svém lednovém šetření rozsáhle zabývalo názory naší veřejnosti na to, jak má vypadat manželství a rodičovství. První blok otázek se zabýval uzavíráním manželství a výchovou dětí. Respondentům byly předkládány následující výroky, se kterými vyjadřovali míru svého souhlasu či nesouhlasu. (viz tabulka 1)¹

Tabulka 1: Souhlas s výroky týkajícími se manželství a rodičovství (v %)

	souhlas	nesouhlas	neví
A. Muž a žena by měli mít v manželství stejnou možnost věnovat se svým zájmům a přátelům.	93	5	2
B. Muž a žena by měli mít stejné povinnosti v péči o domácnost.	80	18	2
C. Špatné manželství je lepší než žádné.	13	78	9
D. Je dobré, když lidé, kteří plánují sňatek, spolu nejdříve po nějakou dobu žijí a společně hospodaří.	78	15	7
E. V současné době žena potřebuje vzdělání a vlastní kariéru.	73	18	9
F. Lidé, kteří nikdy neuzavřeli manželství, jsou zvláštní.	21	68	11
G. Je v pořádku, když muž a žena žijí spolu, aniž by plánovali sňatek.	59	30	11
H. Umělé přerušování těhotenství je oprávněné jen tehdy, je-li těhotenstvím ohroženo zdraví ženy nebo dítěte.	49	46	5
I. Chce-li mít žena dítě, může je dobře vychovávat sama i bez muže.	44	51	5
J. Dítě může vychovávat stejně dobře jeden z rodičů, jako oba společně.	38	57	5
K. Pokud muž a žena neplánují dítě, je zbytečné uzavírat manželství.	29	62	9

Poznámka: Součet 100 % v řádcích.

¹ „Řekněte mi prosím, do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky.“

Jednotlivé výroky jsou v tabulce tříděny podle toho, kolik respondentů s nimi ve výzkumu vyslovilo souhlas. U odpovědí na výroky A. – G. převažovaly liberální odpovědi, u posledních tří výroků, ve kterých se již objevilo „dítě“, převažovaly naopak názory konzervativní. Nejkontroverznější se ukázala být otázka označená v tabulce H., tedy názor na oprávněnost umělého přerušování těhotenství v případě ohrožení zdraví ženy nebo dítěte. Zde se respondenti velice rovnoměrně rozdělili na dva stejně silné protilehlé tábory.

ad A. Stejnou možnost věnovat se svým zájmům a přátelům přisuzují muži a ženě 45 – 59 letí, lidé se středoškolským vzděláním s maturitou a ženy. Stejně možnosti by mužům a ženám nepřidělovali lidé se středním vzděláním bez maturity a vyučení a muži.

ad B. Pro stejné povinnosti mužů a žen v péči pro domácnost se častěji vyslovují lidé bez vyznání a ženy. Odpůrci jsou zejména muži, lidé římskokatolického vyznání a lidé žijící v nesezdaném svazku.

ad C. Špatné manželství je lepší než žádné, myslí si to častěji nejstarší generace (60 let a více), lidé se základním vzděláním a lidé s římskokatolickým vyznáním. Méně častěji se s tímto názorem naopak ztotožnili lidé bez vyznání.

ad D. S možností, aby lidé, kteří plánují sňatek, spolu nejdříve po nějakou dobu žili a společně hospodařili, nesouhlasí nejstarší generace šedesátiletých a starších, lidé žijící s partnerem, lidé římskokatolického vyznání, lidé bez nezaopatřených dětí, ti, kteří žijí v nejmenších obcích do 500 obyvatel a z malých měst s 2 – 5 tisíci obyvateli. Pro tuto možnost se vyslovovali naopak nejčastěji lidé mladší a střední generace do 44 let, bez partnera, lidé bez vyznání, ti, kteří mají nezaopatřené děti, a obyvatelé velkých měst a velkoměst (nad 20 tis. obyvatel).

ad E. Pro potřebu ženy se v současné době vzdělávat a mít vlastní kariéru se vyslovili častěji nejmladší (15 – 19 letí), lidé bez partnera, s vysokoškolským vzděláním a ženy. Proti byli častěji lidé žijící s partnerem a muži.

ad F. S tezí, že jsou zvláštní lidé, kteří nikdy neuzavřeli manželství, souhlasí nejstarší generace (60 let a více), lidé žijící s partnerem, lidé římskokatolického vyznání a lidé bez nezaopatřených dětí. Opačný názor mají 20 – 44 letí, lidé žijící bez partnera, lidé bez vyznání a lidé s nezaopatřenými dětmi.

ad G. Spolužití muže a ženy bez plánování sňatku schvalovali častěji lidé mladšího a středního věku (15 – 44 letí), lidé bez partnera, lidé bez vyznání, lidé s nezaopatřenými dětmi a muži. Proti se výrazně častěji stavěla nejstarší generace (ve věku 60 let a více), lidé žijící s partnerem, lidé římskokatolického vyznání, lidé bez nezaopatřených dětí, ženy, obyvatelé vesnic (do 500 obyvatel) a malých měst (5 – 20 tisíc obyvatel).

ad H. Názor na oprávněnost umělého přerušování těhotenství výhradně v případě ohrožení zdraví ženy nebo dítěte byl sdílen lidmi staršími 60 let, lidmi s římskokatolickým vyznáním, muži a občany velkých měst s 20 – 100 tisíci obyvateli. Proti tomuto omezení byli zejména lidé bez vyznání, ženy a lidé z velkoměst s více než 100 tisíci obyvateli.

ad I. S názorem, že pokud chce žena dítě, může je dobře vychovávat i bez muže, nesouhlasí zejména lidé ve věku 60 let a starší, ti, kteří žijí s partnerem, muži, lidé z městysů a měst s počtem obyvatel 2 – 20 tisíc. Naopak podstatně častěji s tímto názorem souhlasí ti, kteří žijí bez partnera, výrazně více také ženy a lidé žijící v malých obcích s počtem do dvou tisíc obyvatel. Skutečnost, zda

respondent žije v domácnosti s nezaopatřenými dětmi či bez nich na výsledky neměla žádný vliv.

ad J. Plnohodnotnost výchovy jedním rodičem stejně jako výchovy rodiči oběma uznávali více lidé žijící bez partnera, lidé se středním vzděláním bez maturity a vyučení, ženy a lidé žijící v malých obcích s 500 – 2 tisíci obyvateli. Jako neplnohodnotné je označovali častěji lidé žijící s partnerem, vysokoškoláci, muži a lidé žijící v městysích s 2 – 5 tisíci obyvateli.

ad K. S názorem, že je zbytečné uzavírat manželství, pokud muž a žena neplánují dítě, souhlasí častěji „náctiletí“, lidé bez partnera, lidé bez vyznání, obyvatelé velkých měst a velkoměst (nad 20 tis. obyvatel). Oponují jim naopak lidé s partnerem a lidé žijící v městech s 5 – 20 tisíci obyvateli.

Protože stejné otázky byly pokládány již dříve v roce 1996 ve výzkumu Sociologického ústavu AV ČR prováděného agenturou STEM, máme nyní možnost podívat se na časové srovnání vývoje názorů české veřejnosti na tyto teze.

Tabulka 2: Časové srovnání souhlasu s výroky týkajícími se manželství a rodičovství. (odpovědi „rozhodně souhlasím“ + „spíše souhlasím“; v %)

	1996	2003
A. Muž a žena by měli mít v manželství stejnou možnost věnovat se svým zájmům a přátelům.	94	94
B. Muž a žena by měli mít stejné povinnosti v péči o domácnost.	75	81
C. Špatné manželství je lepší než žádné.	14	14
D. Je dobré, když lidé, kteří plánují sňatek, spolu nejdříve po nějakou dobu žijí a společně hospodaří.	74	83
E. V současné době žena potřebuje vzdělání a vlastní kariéru.	67	80
F. Lidé, kteří nikdy neuzavřeli manželství, jsou zvláštní.	39	25
G. Je v pořádku, když muž a žena žijí spolu, aniž by plánovali sňatek.	65	65
H. Umělé přerušování těhotenství je oprávněné jen tehdy, je-li těhotenstvím ohroženo zdraví ženy nebo dítěte.	43	52
I. Chce-li mít žena dítě, může je dobře vychovávat sama i bez muže.	57	46
J. Dítě může vychovávat stejně dobře jeden z rodičů, jako oba společně.	48	40
K. Pokud muž a žena neplánují dítě, je zbytečné uzavírat manželství.	28	31

Poznámka: pouze respondenti ve věku 18 let a starší.

V časovém srovnání výzkumu provedeného v roce 1996 a v lednu tohoto roku, tedy po sedmi letech, se jednotlivé otázky rozdělily do dvou skupin. V první nacházíme ty otázky, u kterých nedošlo v tomto časovém období k žádnému znatelnému pohybu v počtu souhlasících odpovědí, do druhé skupiny bychom zařadili ty otázky, u kterých ke znatelným změnám došlo. Nadále v tabulce používáme rozdělení na první skupinu otázek, ve kterých vykazují odpovědi liberální tendence (otázky A. – G.), ve druhé skupině jsou otázky s převažujícími konzervativními odpověďmi (otázky I. – K.).

Vůbec žádný posun v sedmiletém časovém srovnání jsme nezaznamenali u těchto názorů:

- stejná možnost muže a ženy věnovat se svým zájmům a přátelům (A.);
- špatné manželství je lepší než žádné (C.);

– postoj k nesezdanému soužití, pokud partneři neplánují dítě (K.).

Tyto tři otázky budou pravděpodobně součástí širšího bloku postojů uložených hlouběji v hodnotách české společnosti, které nebyly ovlivněny společenským vývojem druhé poloviny devadesátých let.

K nejvýznamnějším zjištěním bezesporu patří, že posílily postoje u téměř všech otázek, u kterých převládaly liberální názory, a to od společného soužití a hospodaření páru již před svatbou (o 4 procentních bodů; D.) a stejných povinností v péči o domácnost (o 5 procentních bodů; B.), přes potřebu ženy se v současnosti vzdělávat a budovat kariéru (o 6 procentních bodů; E.) až k poněkud archaickému názoru, že zvláštní jsou lidé, kteří nikdy neuzavřeli manželství (o 17 procentních bodů; F.).

Téma umělého přerušování těhotenství v případě ohrožení zdraví ženy nebo dítěte bylo v minulosti vnímáno více konzervativně a za posledních sedm let se právě díky zvýšení podílu liberálních odpovědí o 6 procentních bodů dostalo na současnou úroveň, kdy jsou liberální a konzervativní názory v rovnováze.

K dosti nevysvětlitelnému poklesu poměru liberálních a konzervativních postojů došlo v této souvislosti u názoru, že je v pořádku, když muž a žena žijí spolu, aniž by plánovali sňatek (o 7 procentních bodů ve prospěch konzervativních postojů). Tento výsledek bude muset být podroben další analýze.

U obou tezí, které se týkaly výchovy dítěte/dětí jedním rodičem došlo v posledních sedmi letech k poklesu liberálních odpovědí o 10, resp. 13 procentních bodů a zvýšil se tak významně podíl těch, kteří zastávají v této otázce poněkud konzervativnější názory.

S rodičovstvím se pojí také poslední otázka patřící do tohoto tématického bloku. Respondentů jsme se ptali: „Kterou z následujících možností soužití rodičů s dospělými dětmi považujete za nejlepší?“ Odpovědi viz tabulka 3.

Tabulka 3: Nejlepší možnosti soužití rodičů s dospělými dětmi. (v %)

Děti žijí společně s rodiči do doby dovršení plnoletosti (18 let)	7
děti žijí společně s rodiči do doby, než ukončí studia a nastoupí do zaměstnání	34
děti žijí společně s rodiči do doby než uzavřou sňatek a založí vlastní rodinu	52
děti žijí společně s rodiči i po té, kdy již mají vlastní rodinu	5
Neví	2
Celkem	100

Nejvhodnější variantou soužití dospělých dětí s rodiči je v současnosti podle názorů naší veřejnosti varianta, kdy děti žijí společně s rodiči do doby než uzavřou sňatek a založí vlastní rodinu. Samozřejmě jsou zde názory velice diferencovány.

Ti, kterých se problematika týká eminentně, tedy mladí ve věku 15 – 19 let, preferují výrazně častěji variantu druhou. Pro společné soužití s rodiči do ukončení studia a nástupu do zaměstnání se vyslovilo 54 % z nich, pro společné soužití až do uzavření sňatku a založení vlastní rodiny pouze 27 % „náctiletých“.

Podle věkového třídění se dále vydělila výrazná skupina nejstarší generace, kterých se vlastně tato tematika týká spíše zprostředkovaně – jsou prarodiči dospívajících vnuků. Z nich naopak 59 % preferuje třetí variantu společného soužití do uzavření sňatku a založení vlastní rodiny a pouze 25 % by volilo variantu druhou, společné soužití do ukončení studia a nástupu do zaměstnání.

Názor, že by dospělé děti měly žít s rodiči do ukončení studia a nástupu do zaměstnání dále podporují svobodní a lidé žijící v nesezdaném svazku, vysokoškoláci, lidé bez vyznání a lidé žijících ve velkých městech (od 20 tisíc obyvatel).

Naopak, pro společné soužití dospělých dětí s rodiči do uzavření sňatku a založení vlastní rodiny se vyslovují zejména ženatí/vdané a lidé křesťanskokatolického vyznání.

Pro variantu, že by dospělé děti měly žít s rodiči natrvalo, se vyslovovali častěji lidé křesťanskokatolického a evangelického vyznání, lidé s nezaopatřenými dětmi, ženy a lidé žijící na vesnicích a v malých obcích (do 2 tisíc obyvatel).

Dovolme si nyní na závěr ještě časové srovnání s údaji zjištěnými ve výzkumu v roce 1996. (viz tabulka 4)

Tabulka 4: Časové srovnání nejlepších možností soužití rodičů s dospělými dětmi. (v %)

	1996	2003
Děti žijí společně s rodiči do doby dovršení plnoletosti (18 let)	9	7
děti žijí společně s rodiči do doby, než ukončí studia a nastoupí do zaměstnání	35	34
děti žijí společně s rodiči do doby než uzavřou sňatek a založí vlastní rodinu	52	52
děti žijí společně s rodiči i po té, kdy již mají vlastní rodinu	3	5
Neví	1	2
Celkem	100	100

Poznámka: pouze respondenti ve věku 18 let a starší.

V postoji k otázce osamostatnění se dospívajících dětí nedošlo v posledních sedmi letech k žádné změně. Tyto postoje jsou pravděpodobně součástí hlubších kulturních vzorců, které nebyly ovlivněny společenským procesem druhé poloviny devadesátých let.